

ПАЙШАНБА КУНЛАРИ ЧИҚАДИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ БОЛАЛАР ЖАМҒАРМАСИ ҲАФТАЛИГИ

БАҲОСИ 10 СЎМ

Мана, салкам йигирма йил «Дуторчи қизлар» биз билан бирга. Ҳар нарсага вақт ҳакам деганларидек, қизларимиз кўшиғи йиллар ўтса-да, халқимиз дилидан айро тушмай келяпти. Ансамбилнинг мухлислари уларни ўзларининг опаси ёки синглицидек юрагига яқин олишади. Жумладан, тахририятимизга ҳам ансамбил номига кўплаб мактублар келмоқда. Барчасида қизларнинг ҳаёти ва ижоди билан қизиқиш, улар билан яқинроқ танишиш илинжи акс этган.

(Мухбиримизнинг «Дуторчи қизлар» билан суҳбатини газетимизнинг саккизинчи саҳифасида ўқийсиз).

Суратчи: А. Тўраев

УНУТМАНГ!

«ОИЛА ВА ЖАМИЯТ»ГА

ИККИНЧИ

ЯРИМ ЙИЛЛИК УЧУН

ОБУНА ДАВОМ ЭТМОҚДА.

ОБУНА ИНДЕКСИ 64654

УШБУ СОНДА:

САЛИМА ҚИЛИЧЕВА:

ШОИРНИНГ ОДДИЙ
ДУСТЛАРИ

НОРМУРОД МУСОМОВ:

«БИЗ ҲАМ ДЕСАНТ
БУЛМОҚЧИ ЭДИК»

КЕЙИНГИ СОНЛАРДА:

ХУДОЙБЕРДИ ТҲТАБОЕВ:

«МОЦАРТНИ ЎЛДИРИБ ҚЎЙМАНГ!»

ПАҲЛАВОН СОДИҚ:

ШУ ОНДА ТОШКЕНТНИ СОҒИНИБ
КЕТДИМ...

Раҳматли Тангриберган бува оламдан ўтгач, фарзандлар кўзининг оқ у қораси оназорлари Хадина хола бўлиб қолди. Хола Оллоберганниям, Худойберганниям тўққиз ой юрак остида асраб, тулмаган. Боши узра парвона бўлиб, бешигини кучоқлаб, вояга етказмаган. Икки ўғилнинг ҳам оналари бошқа. Ул муҳтарама зот неваралар кўриш бахтига муяссар бўлгач, оламдан ўтган экан. Тақдир экан, бевақт айрилиқдан сўнг Тангриберган бува татаристонлик Хадина исмли аёлга уйланади. Бува Хадина хола билан атиги ўн йил турмуш қурди. Турмуш ўртоғининг ўлимидан сўнг Хадина холани жудодлик дарди эза бошлади. Изтироб исканжасида унинг оёғи шол бўлиб қолди. Фарзандларининг куюнчақлиги сабаб, табибларга қаратгач, шифо топиб, ҳассага таяниб юра бошлади.

Хола бир пайтлар «ўзимнинг жон

ачқигни туйиб туққан болам йўқ, уларга оғир юк бўлмай», — деб боши оққан томонга кетиб қолмоқчи ҳам бўлди. Лекин ўғиллари, «кетсангиз отамизнинг руҳини ранжитган бўласиз», деб уни уйнинг тўрига ўтқазиб қўйишди.

— Тақдир менга зурриёд бермади, аммо зурриёддан-да зиёда фарзандлар ато этди. Икки ўғил, келин, неваралардан мингдан-миг розиман. Уғилларим «сиз бизнинг чин онамизсиз» дея бошларига кўтаришади», — дейди тўлқинланиб Хадина хола. Татар заминидан Хоразмга келиб, умргузаронлик қилаётган Хадина Ранис қизи 1-гуруҳ ногирони бўлса-да, ўғиллари гўё унинг икки оёғидай. Оллоберган, Худойберган... Исмларидан кўриниб турибди, икковларини ҳам Хадина холага Яратганнинг ўзи берган.

Пўлатбек ЭРМАТ
Богот тумани

КЎЗИЧОҚНИНГ ЭГАСИ

Суратчи: С. МАҲКАМОВ

ШАҲРИСАБЗДА АБДУЛЛА ҚАҲҲОР

Ишонинг, ўзим кўрдим. Ҳайратга тўлиб-тўлиб қайтдим. Қандай савобталаб одамлар бор-а? Бўлмаса, шундай замонда саховат кўрсатиш, уч-тўрт одамни бошини қовуштириш осон дейсизми?

Лекин Султон ака шундай савобга қўл урди. «Абдулла Қаҳҳор музейи»ни очиб, унинг бунинг устига устак яна биостини ўрнатиш учун эҳ-е қанча пул керак.

Султон ака сўзида турди. 3 гектар жойга бог ташкил қилиб, қўшни Шаҳрисабз консерва заводи билан келиши-либ, ташилотлар билан шартнома имзоланди.

Йўқ, Сиз учун бу ҳайрат уйғотмас. Лекин, айтинг, қани Ўзбекистоннинг қай бир гўшасида битта мактабнинг 700 минг сўм нақд пули бор? Тополмайсиз. Лекин Шаҳрисабзда бор. Бу пул ўз-ўзидан келмади. Ҳақиқий меҳнат, пешона — тер эвазига. Кейин Султон ака Мейлиқулов юқоридаги таклифини аввал ўз жамоасига, кейин катталарга етказди.

Майли, ўтган ишга саловат, мактаб ташкил топганидан бери кўп ташвишлар кечди. Директорлар алмашди. Турли баҳслар бўлди. Биров у деди, биров бу. Бироқ, янги директор, бошқача йўл

тутди. Ҳамма майда-чўйда гапларга чек қўйди. Аввало муаллимларни шароитини яхшилаб, яхши илм беришга даъват этди. Кейин...

Яқинда Шаҳрисабз шаҳридаги Абдулла Қаҳҳор номли бу мактабда катта байрам бўлди. Узоқ-яқиндан меҳмонлар келди. Абдулла Қаҳҳор музейи ва биостининг очилиш маросимига атоқли ёзувчининг умр йўлдоши, ҳассос таржимон Кибриё Қаҳҳорова ҳам ташриф буюрди. Уқувчиларга, йиғилганларга Абдулла Қаҳҳор ҳақида самимий хотираларидан сўзлади.

Дилбар РАҲИМ қизи

ЕТТИ КУН

ЭЛДАН АЙИРМАСИН

Утган ҳайитда Богот туманидаги Нуғай қишлоғи масжидида анча-мунча маблағ йиғилган эди. Мукулмонлар жамоаси шу маблағнинг 5600 сўмини Авазжон Ҳўжаниёзованинг етим қолган беш фарзандига ёрдам тариқасида ажратди.

КЕЗАВЕР-У ЁЗАВЕР

Мухбирлар йўл юриб, чарчамайдиган халқ. Оладиган маошлари эса... йўлкирага зўрға етиб турибди. Яқинда Қашқадарё ҳокими фармони билан вилоятда яшовчи, уюшма аъзолари бўлган қаламқашлар вилоят ҳудудида қатновчи автобусларда бепул юрадиган бўлишди. Худуди шундай фармонга Хоразм вилоятининг Амударё тумани ҳокими ҳам имзо чекди. Ана энди кезавер-у ёзавер!

«КАМАЛАК» — ШОИРЛАРГА

«Камалак» нашриёти Абдумажид Азим, Жамол Сирождин, Абдул Жалил, Нурулло Остон, Салима Қиличева, Чоршаъм Рўзи, Ғуллом Фатҳиддин, Шуқур Содиқ, Нормурод Норқул ва Муҳаммадҷон Шароповларнинг шеърӣ тўпламларини чоп этди. Муаллифларнинг ҳисобидан эмас — текинга. Устирга-устак минг нусхада босилган китобларнинг ҳаммаси шоирларнинг ўзига топширилди. Уларни сотиш ёки тарқатиш — муаллифларнинг бўйнида.

УЗУНЛИК МИЛЛИОНЕР

Дафта-дафта лотерея сотиб олиб, доғда қолганлар ҳақида кўп эшитганмиз. Аммо Узун туманида яшовчи фуқаро (маълум сабабларга кўра исми-шарифини келтирмадик) нинг чиндан-да омади чопди. У олган «Наврўз» хайрия лотереясига бир миллион сўм ютүк чиқди.

БАЙРАМДА КИМГА МАЗЗА!

Тошкентда таҳсил олаётган Нуротанинг «Қизилча»силик талабаларга мазза—ойига хўжалиқдан 800 рубл стипендия олишади. Директор Беркин ака Мажанов фармойишига кўра, ҳар байрамда ҳар талабага 50 рубллик нарҳда 5 килодан лаҳм гўшт берилади. Тошкентга қайтиш ҳам автоўлов тайёрлиги тўфайли талабаларга ҳеч малол келаётгани йўқ.

ИШБИЛАРМОННИНГ ҚИЛИГИ

Афғонистон фуқароси Муҳаммад Иброҳим Хафизулло Термизда ишбилармон киши сифатида яхши билишади. Ҳақиқатан ҳам шундай экан — «ишбилармон» сақичлар орасига салкам 25 кило қорадори яшириб, мамлакатимиз ҳудудига олиб ўтаётганда «Термиз-Ҳайратон» божхонаси ходимлари томонидан қўлга олинди.

БЕНЗИННИ АЯНГ — ОТ СОТИБ ОЛАСИЗ

Хива туманидаги Ал-Хоразмий номли хўжаликда истиқомат қилувчи Улликўжа ака Тошқовуз бозоридан от сотиб олди. Бир вақтлар хўжаликда аравақашлик қилган отахоннинг нияти холис — арава ясатиб, барча рўзгор юмушларини от-аравада бажармоқчи. Дарвоқе, Улликўжа аканинг айтишича, от ўнчалик қиммат эмас, енгил машинасининг тўрт ойлик ёнилиги пулига келибди.

Полвонларимиз ҳаётдан

«ТОРТИНМАЙ ЕЯВЕРИНГ...»

«Полвонлар кўп овқат ейди, шунинг учун кучли», деган гаплар юради халқимиз орасида. Ҳатто устозим Лочин полвон ҳам йиғинларда ҳазиллашиб: «Қунда наҳорга қирқта тухум, бир товоқ ош, ярим қозон шўрва, бир-лақир помидор, ярим пақир тузланган бодринг, саккизта сутга қорилган жиззали патир ейман», дейди.

Шу гапларни эшитган эканми, Бойсунда томоша кўрсатётсам бир хонадонга меҳмонга чақирди. Бордик. Суноқ овқат тортилганда ҳам-

мага чинни косада, менга эса катта шокосада келтиришди. Яна уй эгаси секин ёнимга келиб: «Полвон, тортинмай ичаверинг, овқат кўп, яна куйиб келаман», дейди денг.

Полвон еган овқати билан эмас, машқи билан полвон. Ҳаммадан кўп овқат еб, ҳаммадан кўп кўтарса — бу оддий ҳол. Агар ҳамма билан баробар еб, ҳаммадан кўп кўтарса — ҳайрон қолса арзийди.

Турсун Али МУҲАММАД
Водиллик полвон

Сиз Арпапоё кўчасини биласизми? Ўзбекининг буюк фарзанди Ғафур Ғулом худди шу кўчадаги уйда яшаган, ижод қилган. Анҳор ёқалаб борарканман, Ғафур Ғулом қўшилари билан қандай муносабатда бўлган эканлар, деган фикр кечди хаёлимдан. Шу ўй билан биринчи тор кўчадаги 25-ўй қаршида тўхтадим. Мўъжазгина, ҳаворанг дарвозадан хушсурат, истараси иссиқ аёл кўринди. Ғафур Ғулом номи эшитиши билан чехраси ёришиб, ичкарига таклиф қилди. Танишдик.

Шу ҳовлига 1945 йили кўчиб келганмиз, — дейди Фотима ая, — улуғ шоир хонадони билан ўшандан бери борди-келди қиламиз. Мухаррам аянинг меҳру муҳаббатлари туфайли уларга қаттиқ боғланиб қолганмиз.

Отам кўқонлик бойлардан эди. Уша мудҳиш йилларда уни қулоқ қилишган, Арабистонга бориб, икки йил яшаган падали бузрукворимиз ўша ёқларда уй-жой қилиб, дўконлар очган. Сунг зарур юмуш билан Кўқонга келиб кетишга тўғри келиб қолган. Арабистонлик қўшиларга уй-жойлари, дўконларини омонат ташлаб, она юртга қайтганлар-у, шу муддатда чегаралар ёпилиб, қайтиб кетишнинг иложи бўлмай қолган. Аммо бизни Кўқонда ҳам тинч яшаган қўйишмади. Бир кечада Тошкентга кўчиб келишга мажбур бўлганмиз. Уша пайтлар отамдек бадавлат одам ниҳоятда қашшоқ бўлиб қолган эди. Ана шундай қийналиб юрган кезларимизда Ғафур Ғулом оиласи бизга телевизор совға қилгач, икки йилдан кейин отам вафот этдилар. Уша кунлари Ғафур Ғулом яқин одамларимиз қатори биз билан бирга турганларини эслаб юрамиз. Ота ўлимидан қаттиқ тасвирланган акаларимга ўша кунлари Ғафур Ғуломнинг айтган сўзлари ҳамон қулоғим остида жаранглаб туради: «Хафа бўлманглар, ўкинманглар, бу кунлар ҳам ўтиб кетади Худо хоҳласа яхши кунлар, албатта, келади, чегаралар очилади. Ушанда араблар юртга борасизлар, оталаринг изини излаб, унинг мол-мулкларини ҳам топасизлар. Мен бунга ишонманам. Араблар мусулмон халқ, улар бировнинг ҳақи-га хиёнат қилишмайди».

Фотима ая ёқаларини ушладилар. Шоирнинг ҳозирги кунларни ўша пайтда қандай ҳис қилганидан ҳайратландилар.

Ғафур Ғулом ҳақида ўй сураётган аянинг чехраси ёришди:

— Бир кунни бозордан қайтаётганимда сумкамдаги мева-чеваларни кўриб қолиб, роса койигандилар: «Бўлар-бўлмагса харажат қилаверманг мана ҳовлида мевалар пишиб ётибди, нега чиқмайсиз, нега териб олмайсиз? Яна шу ҳолда кўрсам хафа бўлман». Ҳовлиларидаги икки тўп тутни ўз қўллари билан экканлар, ҳар йили бизни оиламиз билан тутхўрликка чакирдилар. Гилослар фарқ пишганда кўярда-қўймай қўшилари гилосхўрликка таклиф қилардилар. Бир гал чиқсам, Мухаррам аям билан суҳбатлашиб, чой ичиб ўтиришган экан, ийманганими сездилар, шекилли, хазил-хузул қилиб: «Мана, мана аячангиз, сизга бераман, мен кетдим» дея бизни кулдириб-кулдириб жўнаб қолдилар...

Кейинги суҳбатимиз Ғафур Ғулом номидаги маҳалла қўмитаси раиси Иса ака Отахонов билан бўлди.

— Мен болалигимни Ғафур Ғуломнинг оиласиз тасаввур қила олмайман. Чунки шоирнинг ўғли Мирзақодир билан тенгдош, яқин дўст эдик. Урушдан кейинги йилларда дастурхонларда танқислик сезиларди. Биз ўн икки, ўн уч ёшли болалар ўша маҳалларда Ғафур Ғулом ҳовлиси билан Муқимий театри оралигидаги ўт-ўланлар ўсиб ётган бўш майдонда кўй, эчкиларимизни боқардик.

Мирзақодир дўстимиз туфайли бу хонадондаги барча ширинликлардан баҳраманд эдик. Эрта баҳорда тутхўрлик қилардик. Қизил, сариқ гилослар фарқ пишганда эса ҳали девор устида, ҳали дарахт шохларида гилос териб, хурсанд юрардик.

Шоир билан республиканинг турли вилоятларига, айниқса, Фарғона ва Самарқандга кўп борганман. Йўлда кетаётсак, атрофга қараб, саратонда пахта даласида ишлаётган хотин-қизларни, кекса миробларни кўриб, бош чайқаб ачинардилар.

— Булар ҳақида қанча ёзсанг оз, нима ҳам қилишсин, — дердилар. Бир гал Шоҳимардонга кетаётганимизда

йўловчиларни тўхатишиб пахта тердиришгаётган экан. Ғафур Ғулом машинадан тушдиларда, этак олиб пахта

теришга киришдилар. Хуллас, жуда оддий одам эдилар. Тўй-ҳашамларга, ўзлари туғилиб ўсган Қумлоққа кўп борардилар. Чойхоналарга кириб, одамлар билан отамлашиб, кулишиб хурсанд қайтардилар...

Ҳа, буюк инсонларнинг ҳаёти, умр йўллари ҳам буюк бўлади. Ҳатто хатолари ҳам шунга яраша бўлиши мумкин. Лекин қанча вақтлар ўтишига қарамай, уни билган одамлар билан суҳбатлашганда инсонлар кунглига кирганлиги, одамларнинг илиқ, меҳрга тўла таассуротлар билан уни ёд этиши, эзгуликнинг, инсоний фазилатларнинг боқийлигини яна бир қарра исбот этади. Ғафур Ғулом ҳам буюклиги, яратган асарларидан қатъи назар бир инсон сифатида ўз замондошлари қалбида ана шундай из қолдирган ўзбек халқининг чинакам фарзандидир.

Салима ҚИЛИЧЕВА

ШОИРНИНГ ОДДИЙ ДЎСТЛАРИ

Ғафур Ғуломни бошларига дўппи, эгниларига ятак кийиб, елкаларига чопон ташлаб олганларича ҳовлида хаёл суриб ёки кўча эшикда ўтган-кетганларни кузатиб турганларини кўп кўрганман ва ҳали ҳам шоирни шу ҳолатда кўз олдимга келтираман...

... Ғулом ака Ҳошимов узоқ йиллар шоир Ғафур Ғуломнинг ҳайдочиси бўлиб хизмат қилган, у кишининг турмуш ўртоғи Мўътабар ая суҳбат мавзусидан яйраб кетдилар.

— Ғафур Ғулом оиласининг меҳмондўстлиги, камтарин ва оддийлиги бизга ёқарди. Оилавий борди-келди қиладиган бўлиб кетдик. Шоир мени «келинпошша» деб қақирардилар. 1955 йилда биринчи фарзандимга хомилдор эдим. Бир кунни ҳаммамиз ўтирганимизда шоир тўсатдан шундай деб қолдилар.

— Келинпошша сиз ўғилли бўласиз. Унга менинг номимни қўйинглар.

Ҳақиқатан ҳам ўғиллик бўлди. Меҳрибон аямнинг ўзлари туғруқхонага чақалоқ учун сарполар тайёрлаб бордилар. Бизни машинада келтирдилар. Барча тадбирларимизда бош бўлдилар. Мен чақалогимга Ғафур Ғулом ном қўйганларига ҳам, унинг оғизига туғлаб, «бу катта одам бўлади, аскар бўлади, ҳарбий бўлади» деганларига ҳам минг шукр қиламан, негаки айтганларидек бўлди. Вали одам эканлар Ғафур Ғулом. Уша Ғафуржон ўғлим ҳозир икки боланинг отаси, ҳарбий

подполковник. Кейинги ўғлимнинг исмини ҳам шоир Ғафуржон деб қўйдилар. Беш ўғил, икки қизимизнинг ҳаммаси ўқимишли бўлишди. Уларни уйли-жойли қилдик. Кўз тегмасин яхши яшашпти.

— Ғафур Ғуломнинг уйларидан меҳмон аримасди, — суҳбатни давом эттирдилар Ғулом ака Ҳошимов, — хиндистонлик ёзувчи Қришан Чандр келганларида шоирнинг хонадонларида янги йилни кутиб олдик. Ушанда Ғафур Ғулом дўстлик ҳақида, давлатлар ўртасидаги, ёзувчилар ўртасидаги муносабатнинг қудрати тўғрисида жуда чиройли гапиргандилар.

Шоирнинг уйига Мақсуд Шайхзода, Собир Абдулла сингари шоирлар келишар, чақ-чақлашиб ўтиришарди, Собир Абдулла қайсидир пиесаси учун анча пул олган экан. Ғафур акам «Тўхта, буни бир кўрқитиб қўяй», дедиларда телефонни кўтариб, овозларини ўзгартириб, «У, ёзувчи, ўша пунингни уч кун муддат ичнда фалон жойга чиқариб берсан» ё нарёққа жўнайсан», деб қўйдилар. Собир Абдулла уч кун ҳовлидан чиқмай, уйга қамалиб, сиқилиб ўтирган. Учинчи кун Ғафур ака билан унинг уйига бордик. У жуда хомуш эди. Ғафур Ғулом кулиб юбордилар.

— Бўлди, бўлди, пул ўзингизга қоладиган бўлди. Мен гаплашиб келдим, — дедилар. Собир Абдулла тушуниб қолиб, ҳоҳлаб кулиб юборди, ўрндан туриб Ғафур акамни кучоқлаб олди.

КЕЧИР МЕНИ, ДИЛДОРА

Ҳамхонам Мурад яқинда уйига бориб келди. Негадир анча маънос бўлиб қайтди. Олдин бир гапириб ўн қуладиган. Мурад энди биров нарса сўрасанг, аранг жавоб берар, қундан-қунга эса руҳи тушиб бораверди. Кўнларнинг бирида, хонада фақат иккимиз қолдик. Мен ундан: «Нимага бу ҳолга тушиб қолдинг? Сабаби нима?» деб сўрадим. У бир оз жим туриб, сўнча чуқур «ух» тортди ва қўлидаги қоғозни менга тутқазди.

«... Кечир мени Дилдора, агар кечиролсанг. Мен сенинг пок муҳаббатинг олдида гуноҳкорман. Уша тунги учрашувимиз, яъни сўнги суҳбатимизда айтган сўзларинг ҳеч қулоғим остида кетмади».

«... Мурад ака, хабарингиз бўлса керак. Уйимизга келадиган совчиларнинг сони кўпайди». Сенга «уйларингга совчи юбораман» дедими сўзимнинг устидан чиқолмадим. Бунга фақат ўзим айб-

дорман. Уйларингдан совчиларнинг кети узилмаётган бир пайтда улар билан курашдинг. Мендан бир садо кутдинг. Шундай оғир дамо ёнингга бориш ўқда турсин. Ҳеч бўлмаса онами юбориб: «Она сиз бориб айтгин, биз бир-биримизни ёқтираемиз» дея олмадим.

Мени иттизор бўлиб кутдинг. Очиги сени олдинга боришни ўзимга ор деб билдим. «Фалончининг ўғли оддий деҳқоннинг қизини севиб қопти», каби таъна гаплардан қочиб, ўзимни катта тўғди. Муҳаббат отлиг тўғуни қўлимга узук қилиб тақмоқчи бўлдим. Муҳаббат... Оқибати эса.

Сенинг тўғинг бўлди. Энди эса адоқсиз армонлар, чексиз саволлар қалбимни тийдалайди. Муҳаббат олдида шону гадонинг фарқи йўқ эканлигини энди англадим. Мени кечир Дилдора...

Бахтиёр ТИЛЛА

«Оила ва жамият» 18(89)

БИСМИЛЛАҲИР РОҲМАНИР
РОҲИМ.

Мол ва жон қайғуси бугун кўпчили-
нинг оромини ўғирлаган. Буни билиш
учун бозорларга бир фурсат назар
ташлаш kifоя. Кимга қарама қайфия-
тидан бир нарсани англайсан, «қандай
қилиб биримни икки қилсам, қандай
қилиб бола-чақамнинг камчилигига
бироз йиғиб қўйсам».

Ҳозир барчамизнинг вожибимиз,
қайғу ташвишимиз бўлган асосий мақ-
сад бир четда қолиб кетаяпти. Бу —
халқ, миллат, бола-чақамиз кўнглини,
кўзини тўқ, қалбини инсофли, хулқини
чиroyли қилиб тарбиялаш ташвиши-
дир.

Ҳозир Ўзбекистон мустақиллигини
жаҳоннинг ўнлаб мамлакатлари тан
олди. Мамлакатимиз ўз герби, байро-
ги, божхонаси, ўз давлат тилига эга
бўлди. Лекин бу ҳамма иш бажарил-

Қайсики халқда сабр-қаноат бўл-
са, ўша халқ рўзғорида барақа бўлади.
«Аллоҳ субҳонаҳу ва таоло сабр қил-
гувчилар билан биргадир», бу Куръо-
ни каримдаги оят.

Мол ва жон қайғуси устун бўлгани-
дан, атрофимиздаги воқеаларга бе-
фарқмиз.

Қайси даврда
кишилар кўпроқ лоқайд, иймонлари
суст бўлса, ўша замон аҳлининг шай-
тон йўлидан юришлиги кучаяди. Бир-
гина Нух алайҳиссалом давридаги во-

қеалар етарлича мисол бўла олади.
Нега айнан Нух алайҳиссалом даври
дерсиз. Чунки ўша пайтдаги кишилар
молпараст бўлиб кетишганди.

Мамлакатимизда яшаётган аҳоли-
нинг 90 фоизи, Исломи дини, аҳли сун-
на вал жамоа этиқоидидаги мусулмон-

ўз даврида олим, шоир,
саркарда, табиб бўлиши билан бир
қаторда улар ҳам мусулмон, Исломи
уламолар эдилар. Уларнинг энг бир-
инчи одатлари ибодат, ишларининг
интиҳоси ҳам яна ибодат бўлган.

«Рози эрмасман кўнгил чокини пай-
ванд этсангиз,
Қолғонини ҳам кошки парқанд-
парқанд этсангиз».

Бу, руҳи жаннатдан макон топгур
бобомиз Мир Алишер ҳазратлари-
нинг сатрлари.

Бугунга келиб Овруподан кириб
келган айрим одатларни тарк этяпмиз.
Аёлларимиз ҳам ўз либосларини мил-
лйликка мослаштира бошладилар.

Менимча бунинг учун ҳар биримиз
ўзимизнинг оиламизни, қариндош-
уруғларимизни маънавий тарбиясига
масъул бўлмоғимиз лозим. Сиз билан
бизни яратган Зот ўз каломида: «Эй
иймон келтирган бандалар ўзингизни

Бугун бизларда жамият, ватан, дин,
оила, қайғусидан кўра қорин қайғуси
устунроқ бўлиб қолди. Ишга борамиз
тушликини ўйлаймиз. Ишдан қайтамиз
«кечки овқатга нима бор?» деймиз.
Яқинда Саудия Арабистонидаги ватан-
дошлардан уч киши қариндошлари-
нинг зиёратига келишди. Орадан ҳафта,
ўн кун ўтиб улардан ҳол-аҳвол
сўрагани бордим. Сўхбат нолишдан
бошланди. «Нима бало, қорин бандаси
бўлиб қолганмисизлар? Бир кунда
беш-олти хонадонга меҳмонга бора-
япмиз. Қаерга кирмайлик икки қарра-
дан иссик овқат. Куруқ нон чой билан
меҳмон кутса бўлмайдими? Ахир,
бунча исрофгарчиликнинг нима кера-
ги бор? Увол-ку!» Бу сўзлар сизу-бизга
эриш туолиши мумкин. Лекин мусул-
мончиликнинг қоқ маркази бўлган
Саудияда меҳмонни ҳадеб овқат
ейишга мажбурлаш, об-овқатни исро-
ф қилиш одоб саналмайди. Қаҳва
ёки чой билан меҳмон кутиш ҳам ор-
хисобланмайди. Бизнинг дунёқарашим-
из эса.

Шўро сиёсати танимизга мол ва жон
қайғусини солиш билан, кўзимизни шу
қадар оч қилиб қўйган эканки, бу йил
Аллоҳнинг иродаси билан Ҳаж сафа-
рига бориб гувоҳи бўлдим. Сафарга
отланганларнинг тайёрағоҳимиздан
кейтишдаги, у ёққа бориб тушгандаги,
меҳмонхонадаги ҳангомалари... Асли-
да бу нарсаларни ёзиш ниятим йўқ
эди. Агар бўлганида Ҳаждан келибоқ
ёзардим. Мавруди келганлиги учун
айтаяпман, холос. Зора кейинги са-
фарларда бу ноқулайликлар қайта-
рилмаса, деган ниятда (гуноҳлари-
мизни ўзи мағфират қилсин). Онги-
миз, қалбимиз муҳрланганидан «Сен-
дан мен камми?»лар кўп бўлди. Шу-
нинг учун улар ўзaro муомалада, ибо-
дат пайтида, савдо-сотик қилишда
ўзини кўрсатди-қўйди.

Мен яна бир ҳолатни ҳалигача
ақлимга сигдирилолмайман. Ҳажга ке-
тишда аёлларимизнинг барчаси хи-
жоба боришди. Ҳаж рўкнларини ба-
жариб, гуноҳлардан пок бўлиб қай-
тишда айримлари Жидда тайёрағоҳи-
даёқ ҳижобни олиб, бошига қийиқча
ўраб олишди. Бир иккитасига насиҳат
қилмоқчи бўлганларнинг нидоси ўзи-
да қолди.

Шодиёр МУТАҲҲАРХОН ўғли

МОЛ ВА ЖОН ҚАЙҒУСИ

ди, биз жон ва мол қайғусини қилиб,
биримизни икки, ўнимизни юзга етқа-
заверсак бўлди, дегани эмас. Юрт-
нинг ободлиги, элнинг тинчлиги, дасту-
рхон тўкинлиги, кўнгил ва кўзнинг
тўқлиги Аллоҳ субҳонаҳу ва таоло
яратган заминдаги башарият фар-
зандининг ҳар бири зиммасидаги
фарзидир. Ана шу фарзни теган англа-
ган ҳар бир юртда тинчлик ва осойиш-
талиқ доимо барқарор бўлади. Одам-
лари инсофу диёнати, шаҳарлари
обод, бозорлари тўкин, аҳлу-аёли
тақволи, фарзанд тарбиясига кириш-
ган бўлади, иншооллоҳ... Шунинг учун
ҳам бундан 8—9 асар муқаддам Мова-
роуннаҳр диёридан, хусусан, Ўзбекис-
тондан ўнлаб алломалар, уламолар
етишиб чиқдилар.

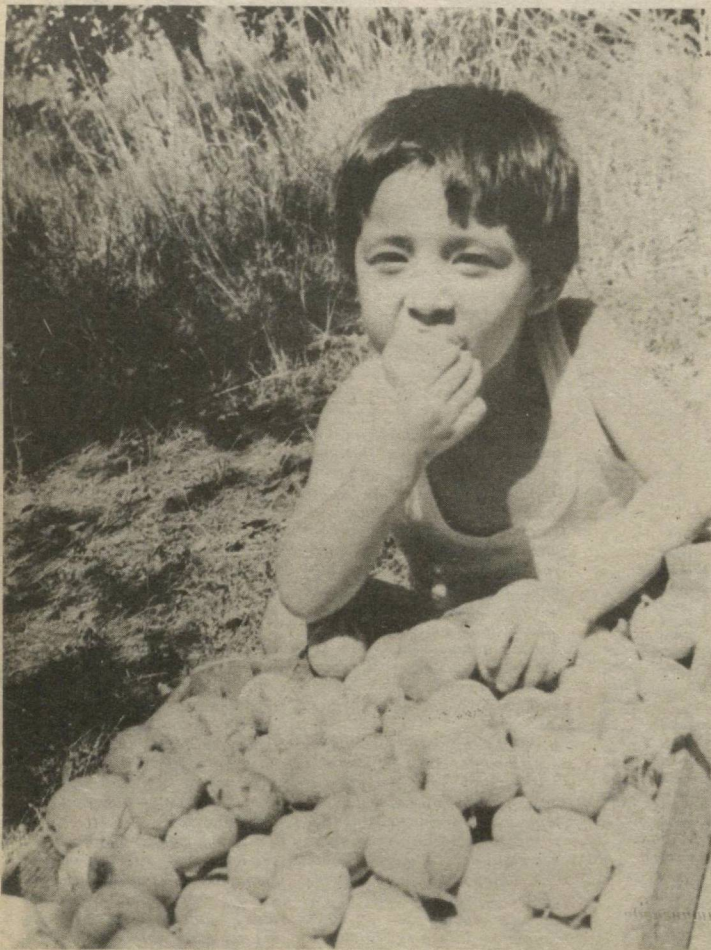
лар. Худди ана шундай дин ва эти-
қоддан иккинчи бир юртда, тамоман
бошқача ҳолат. Бу жазира кумликлар,
тоғу-тошлар билан бурканган Саудия
Арабистонидир.

Амир Ҳамза, ҳазрати Аббос, Ойша
ва Фотима онамиз (улардан Аллоҳ
таоло рози бўлган бўлсин) Исломи ав-
валида мусулмон олами учун тенгсиз
хизматлар қилган зотлар. Лекин улар-
нинг қабри ердан бир қарич ҳам ба-
ланд кўтарилмаган... Ахир улар маъ-
навий жиҳатдан сизу-бизга нисбатан
тенгсиз ҳурмат иззатга лойиқ зотлар
эди-ку!

Мир Алишер Навоий, Заҳриддин
Мухаммад Бобур, Улугбек, Ибн Сино,
Беруний, Амир Темур каби зотлар

ҳам, аҳли аёлингизни ҳам оташи дўзах
азобидан сақланг!» («Таҳрим» сураси,
6-оят), деб огоҳлантирган. Бундан
ташқари, парвардигор ўз бандаларига
қиёматнинг қаттиқ азобларидан хабар
берар экан, сўроқ — савол ҳар бир
оила имомидан (бошлиғидан) бошла-
нишини уқтиради. Демак бу дунёда
ҳам, охирада ҳам асосий масъулият
ота-онага, оила бошлиғига юкланар-
кан. Шундай бўлгач, фарзандлари-
мизни хайрли амал ва илмга ошно
қилмоғимиз ҳар икки дунёимиз учун
яроқли кўринади.

Ҳозир ҳар икки одамдан бири
ўзини олим ҳисоблайди. Қуръондан
икки оят ёд қилган кишини кўрингки
иззату обрў талаб. Шу билан улар
халқни диндан, Исломи асл моҳияти-
дан йироқлаштираётганини кошқийди
билишса. Шариятда ҳайкал у ёқда тур-
син, сурат бор уйда намоз ўқиш мак-
руҳ ҳисобланади.

«ЎЗИМ УЗГАН ОЛМА!»

Суратчи: Р. АЛЬБЕКОВ

Аҳмад ЯССАВИЙ

ҲИКМАТ

Аллоҳ деган бандани жойин жаннатда кўрдим,
Хуру гулмон жумласин қоршу олдаида кўрдим.

«Фазқуруни» зикрини айтган қулар доимо,
Жумласин ҳамроҳ беҳишти Аднида кўрдим.

Туну-қуни ухламай ҳу зикрини айтқанлар,
Малойшлар ҳамроҳи, Аршни устида кўрдим.

Хайру саҳо қилганлар, етим кўнглин олганлар,
Чаҳорёрлар ҳамроҳи, кавсар лабинда кўрдим.

Қози бўлган олимлар, пора, ришват еганлар,
Андоғ олим жойини нори сақарда кўрдим.

Муфтий бўлган олимлар, ноҳақ фатво берганлар,
Андоғ муфти жойини сирот-кўфрукда кўрдим.

Жамоатга бормайин тарки намоз қилганлар,
Шайтон бирла бир ерда дарки асфалда кўрдим.

Золим бўлуб зулм этган, мўъминларни оғритган,
Қаро юзлук маҳшарда қўлин орқада кўрдим.

Қул Хожа Аҳмад кон очти, дурру гавҳарни сочти,
Тингламаган бу сўзни гафлат ичинда кўрдим.

МАСЛАХАТЛАР

**ХОТИНИНГНИНГ
ЧИРОЙИ БИЛАН
КЕРИЛМА!**

Овқат тайёрлаш катта санъат ҳисобланади. Мазали овқатни эса одам роҳат қилиб ейди, дили ҳам равшан бўлади, бинобарин иши унади. Куйида биз уй бекаларига харид қилинган маҳсулотларни, овқатда ишлатишга доир айрим маслаҳатларни бериб борамиз.

Агар янги кўкат сотиб олишга улгурмаган бўлсангиз ҳечқиси йўқ. Сулиб қолган укроп, петрушка, кашнич ёки селдерейни яна ишлатиш мумкин. Кўкатни 40-50 минут озгина сирка кислота кўшилган сувга солиб қўйинг. Шундан сўнг кўкат асли ҳолига келади.

Ҳарид қилган карамингизнинг таъми аччиқроқ бўлса хафа бўлманг: 2-3 минут сувга солиб қўйинг. Бу аччиқ таъми йўқотади. Намакоп сувга солиб қўйсангиз яшириниб кириб қолган қурт ёки турли хил ҳашоратлар сув юзасига қалқиб чиқади.

Балиқни қовуришдан олдин сутга солиб қўйиб, унга қорилса ва кўпроқ ёғда қовурилса мазали бўлади. Балиқ бўлакларига туз сепиб 10-15 минут қўйсангиз, қовурилаётганда майда-аниб кетмайди.

Дилбар тайёрлади.

● Дунёнинг ғам-гуссаси уч кишида бўлади: севиклисидан айрилган севувчида, фарзанди йўлдан адашган меҳрибон ота-онада, мол-мулкидан ажралган ўзига тўқ одамда.

● Сенинг Уч дўстинг бор: ўз дўстинг, дўстингнинг дўсти ва душманингнинг душмани.

● Чақирилмаган ерга келган одам супурилмаган ерда ўтиради.

● Нарса бериб миннат қилишнинг савобидан гуноҳи кўпроқдир.

● Нафсга эрк бермасанг, жонинг саломат бўлади.

● Фойда бермайдиган ишни қилма, хотинингнинг чироийи билан керилма, пулинг кўп бўлса-да, унга ишонма.

● Сен ризқий қидирсанг, у ҳам сени қидиради.

● Уч нарса кишини қийнаб, заифлаштиради. Улар: бахил билан бирга яшаш, тенга-тебранмас киши билан улфат бўлиш, бажарилиши узоққа чўзилган ваъда.

● Ростейнинг ҳамisha юзи ёруғ, дили шод бўлади.

● Ўз иши ва касби билан ўзини кўрсатмай, ота-онасининг иши ва амали билан мақтанадиган йигит ҳақиқий йигит эмас.

● Ҳақиқий мард ўз нафсига ҳоқим бўлган киши.

● Баъзан шундай ноқобил ҳам учрайдики, уйландими, бас, феъли ўзгаради, ота-онани хор қилади, берган бир парча нонини ҳам заҳарга айлантиради.

● Баъзилар тўқлик ва бадавлат пайтларида фақат тилёғлама кишиларингизга кўрадилар, аччиқ панду насихатлар қилувчи қариндош-уруғлардан юз ўгириб, улардан бутунлай воз кечадилар.

Дераза

«БУҚАЛАМУНЛАР»

Михаил Эрстенюк хоҳлаган тана аъзоларини, бўғинларини ўрнидан чиқара, ҳатто бошини 360 градусгача бура олади. Яна бу «суяксиз одам» жимжилоғини қарама-қарши йўналишда буриб синдиради, кафтини истаган томонга айлантириш қобилиятига эга.

Донецк шаҳрилик Валерий Лаврененко бир зумда ўз танасини бир неча ранга (кўринишга) ўзгартириб туришга қодир. Валерийга қўли ёки оёғининг терисини қора тус рангдан қизил ранга, сариққа, яшил ранга ўзгартира олиш ҳеч қанга эмас. Шунингдек, у юз градус иссиқ сувда эркин сузиб, сув тағида ўн дақиқа ўтириши мумкин.

Тифлислик Нурки Гвиниашвили эса миҳ, шиша синиқлари устида, пичоқ юзида яланғоч ёта олади. Уткир нарса билан танасининг хоҳлаган ерини кесганингизда ҳам у тусини ўзгартирмайди. Қизиғи, бу ҳаракатлар унинг соғлиғига ҳеч қандай зарар бермас экан.

12 ЕШЛИ ЎҒРИ

Флорида штатилик 12 ёшли бола Гинеснинг рекордлар китобидан ўрин олди. Аниқ исми келтирилмаган бу бола сўнгги тўрт йилда 54 та катта-кичик жиний ишга қўл урган. У 10 марта дўконлар билан ишбилармонларнинг идораларига ўғирликка тушган бўлса, 12 марта автомобил ўғирлаб қочган. 3 марта курол билан ўғирлик қилиб қўлга тушган

МУСАВВИР МАЙМУН

Маҳаллий ҳайвонот боғига пул йиғиш учун Вена шаҳрида ким ошди савдоси ўтказилди. Унда санъат оламида номи чиқмаган 12 ёшли номаълум Ноня исмли мусаввир суратлари намойиш қилинди. Номаълум расом ижоди катта шов-шувга сабаб бўлди. Унинг сувли бўёқ билан ишланган бир сурати 600 долларга сотилган. Тоғашбинларни ҳайратга солаётган нарса сурат муаллифининг меймунлигидир.

УММОНДА 175 КУН

Икки балиқчи Табваий Микае (24 ёшда) билан Арента Гебейтабуларни (47 ёшда) Ғарбий Санов оролининг қирғоғидан топилган. Фақат териси ва суяғи қолган тирик «арвоҳ»лар уммонда сувсиз, овқатсиз 175 кун ҳаёт кечиргани аниқланди. Тўрт ярим метр асов тўлқин уларни Ненау оролининг (Кирибати республикаси) қирғоғига олиб келиб ташлаган. Бу вақтда улар балиқ билан овқатланиб, ёмғир сув томчиларида чанқовбосди қилишган. 47 ёшли балиқчи уммондаги 900 мил хавф-хатарли саёҳатга бардош беролмай оламдан ўтган.

«АЗИЯ»

Оила

47-ЕШДА

III гуруҳ ногирониман. Аёлим оғир касал бўлиб қолганимда ташлаб кетган. Ғам ўғлим бор, онаси билан. Жаззаҳ вилояти туманларидан бирида онлавий ётоқхонада тураман. Касбим — этикдўзлик. Менга ҳамдард, ҳаётимда ҳамроҳ бўладиган меҳрибон аёл топилса, бир умр уни эъзозлаб ўтардим. «Оила-182»

62 ЕШДА

Тошкент шаҳри атрофида армия ёшидаги кенжа ўғлим билан шахсий уй-жойимда тураман. Фарзандларим ўздан тинчиган. Қоровул бўлиб ишлайман, нафақам рўзгорга етиб-ортади. Ниятим, ўзимга муносиб аёл билан қолган умримизни бирга ўтказаск дейман. «Оила-186»

— УСМАНИ МАНА БУНДАЙ ҚУЯДИ!
Суратчи: С. МАХЖАНОВ

Табриклаймиз!

Ҳурматли

МУҲИДДИН

ака!

28-баҳорингиз қутлуг бўлсин. Оллоҳ умрингизни узун, бахтингизни тўқис қилсин. Сизга доимо қувончли дамлар пешвоз чиқишини тилаймиз. Завжангиз **НОДИРА**, фарзандларингиз **ЭЛДОР**, **ИЛҲОМБЕК**.

РУСТАМ ака! Таваллуд кунингиз билан табриклайман. Қуражак оилангиз эл учун ибратли, тотув ва болажон хонадон бўлсин. Самимийлик хислати сизни ҳеч қачон тарк этмасин. Оила аъзоларингиз номидан укаларингиз **ИЛҲОМ**, **ҲАСАН**.

Бахтимиз

қўёши,

ҳаётимиз

зийнати, биз учун ниҳоятда азиз ва қадри **САТТОР РАҲМОНОВ!** Қутлуг 50 ёшингиз муборак бўлсин! Фарзандларингиз бахтига Оллоҳим сизни ўз паноҳида асрасин. Еганингиз ош, бахт, шодлик ва омад ҳамisha йўлдош бўлсин. Дунёдаги барча эзгуликларни тилаб рафиқангиз **МАҲҲУЗАХОН** ва фарзандларингиз **ФЕРУЗА**, **ЯҲЕ**, Қарши.

Азиз ва меҳрибон **ОНА ЖОН!** Сизни 6-май таваллуд айёмингиз билан табриклайман. Сизга узоқ-умр, бахт-саодат,

келгуси ишларингизда улкан зафарлар тилайман. Бахтимизга соғ-омон бўлинг, Худо ҳар доим қувват берсин. Оила аъзоларингиз номидан ўғлингиз **АБДУНАБИ Тангрибердиев**. Жаззаҳ. Зарбдор.

Қадри

отажоним

МАМАТМУРОД

АБДУРАНИМ

ўғли!

Сизни қутлуг 63 баҳорингиз, яъни 10-май — тугилган кунингиз билан чин юракдан табриклайман. Боқий умр, тансихатлик, ишингизда ривож тилайман. Бахтимизга доимо омон бўлинг. Оила аъзоларингиз номидан толиб ўғлингиз **БАХТИЕР**.

Ҳурматли ва

қадрдон ака миз

ДУША

БОЛТАЕВ!

10-майда қутлуг 40 ёшга тўлганингиз билан самимий табриклаймиз; Умрингиз узоқ бўлсин! Оллоҳ оилангизга тинчлик, тотувлик ато этсин. Фарзандларингиз ва келин-оёлимиз номидан укангиз **НУРМАҲМАТ** сингилларингиз **ЗУЛАЙҲО**, **ҚУНДУЗ**, **НОРХОЛ**, **ЮЛДУЗ**, **ЗУБАЙДА**

МИРПОЗИЛ ука! 9-май тугилган кунингиз қутлуг бўлсин. Сизга сиҳат-саломатлик ва оилавий бахт тилайман. **МИРОДИЛ**

Тошкентдаги 84-мактаб 1-«Б» синфининг аълочиси, севикли қизчамиз **НИЛУ-ФАР!**

Сени қўшалок байрамимиз — қутлуг 8 ёшингиз ҳамда «Алифбе»ни тугатишингиз муносабати билан қутлаймиз! Барча эзгу ниятларингиз рўёбга чиқишини, келажакда имонли, диёнатли қиз бўлиб етиштиришини ҳамда Сен тўғайли бутун олам доимо гўзал бўлиб туришини Оллоҳдан илтижо қилиб сўраймиз. Маҳқамовлар оиласи номидан دادинг **ҲАБИБУЛЛО**

Мунис ва меҳрибон онажоним **ЗАЙНАБ** ая **ИСМОИЛОВА!** Сизни таваллуд топган кунингиз — қутлуг 60 ёшингиз билан табриклайман. Оллоҳ умрингизни узоқ қилсин! Бахтимизга ҳамisha соғ бўлинг. Фарзандларингиз номидан **ЗУБАЙДА**. ТошДЛ талабаси

Кўриниши ва ерга ёпишиб, чўзилиб-гина туришидан фақат қишлоқ болаларининг ҳиди келади деган кўрimsизгина мактабнинг бошланғич синфида ўқиймиз. Яқингинада сайланган янги синф раҳбаримиз сўради:

— Каттарсанглар ким бўласилар?

Ҳамма жим. Уқитувчи ўқувчиларни тезроқ гапиртириш учун кўшиб кўяди.— Қани ўғил болалар бошлаб беринглар. Тилиб, тур, жавоб бер.

Каттарсанг ким бўласан?

Тилиб болаликнинг минг бир истихоласи билан жавоб беради:

— Лутчиқ бўламан. (учувчи демоқчи)

— Жумаев сенчи?

— Танкис бўламан.

— Мурод..?

— Десант ё матрос...

Орадан кунлармас ойлар, ойлармас йиллар ўтди. Мактабни ҳам битирдик. Аммо биздан ҳеч ким учувчи ё танкис, жангвор десант ё моҳир денгизчи бўлмади. У пайтлар ҳақиқатдан ҳам бола деса арзийдиган болалар бўлган эканмиз. Хаёлларимиз, орзуларимиз ҳам ўзимизга ўхшаб жангари бўлган экан. Гўёки танкис бўлиб «душманларимиз» уйларига бостириб боришни ўйлаганмиз. Кўл-оёғи чаққон десантчи бўлиб акамизнинг, укамизнинг «рақиблари»дан ўз оламинг деб кўйганмиз. Хаёлларимиз хаёллигича мактаб парталарида қолиб кетди. Ташвишларимиз кўчаларга ҳазон бўлган гулнинг яроқларидек ҳовуч-ҳовуч тўкилиб қолди. Йигитлик бурчимизни хоҳ яхшидир, хоҳ ёмондир ҳаммамиз ўзимизча шараф билан ўтаб келдик. Орамизда ҳарбий тиббиёт кўригидан ўтаётганимизда зобитларга қараб. «Ака, мени десантга юборинг!», «Ака, мени морской флотга олинг!» деганлар ҳам бўлди, албатта...

Ҳозир синфдошларимнинг барчаси рўзгорли, бола-чақали. Уз ўтмишлари билан вақти-вақтини топиб юракларни бир зум қайта-қайта ориқтириб олишади. Келажакга учун ўз-ўзига ғамхўрлик қилади.

Энди мен ўқитувчимиз бизга берган саволларини баъзида тўсатдан автобусда бирга ўтириб қолган нотаниш укамдан, техникум, институт ёки университетни тугатаётган ёш замондошимдан сўраб қолам:

— Урта мактабни ҳам битирибсиз, яқинда институтни-да тамомларкансиз, кейинги режалар қандай, армияга қақириваётгандир?

Жавоблар қўлогингизга милтиқнинг ўқидек етиб келади:

— Узоққа бўлса борардим...

Ва ёки:

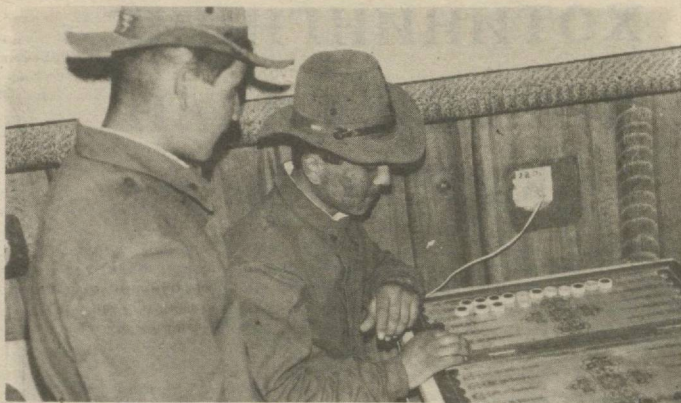
— Бекорга вақт ўтказиб нима қиламан. Армия менга нима беради? Номаъқул савол, қутилмаган киноя... Кўп ҳолларда ўзим ҳам хаёлга чўлманам. Ҳақиқатдан ҳам Армия менга нима берганди ўзи!..

Синглимининг биринчи хатини олганимда тўйиб-тўйиб йиғлагандим. Қорнин оч қолганда онам пиширайдиган паловнинг исиди димоқларимни қитқилаб ўтганди. Бировдан беҳуда мушт еганимда акамнинг беминнат панохини эслаб ҳўрлигим келарди. Ёқамга оқ латта тикаётганимда бармоқларимга игнэллар санчила-санчила ориқлар азобидан оламнинг чевар қўллари кўз ўнгимда такрор ва такрор гавдаланарди.

Хизмат муддатим тугаб уйга қайтганимда онамининг сочларидаги оқ тобора кўпайиб кетгандек эди. Отамнинг қўлидаги ҳассани кўриб ҳайратдан донг қотиб қолдим... Эртаси куни атрофимизда яшайдиган қўшнларимиздан бирининг келини ўйил туғди. Қайнонаси келиб суюнчи сўрагандай деди: «Неварали бўлдим, келажакда у ҳам сендек катта йигит бўлиб Ватан олдидаги бурчини шараф билан ўтаб қайтсин. Гапир, унга қандай исм қўйлик». Улкам ҳаволаниб бошим осмонларга етганди ўшанда. «Айтганингиз келсин холажон, Баҳодир кўйинг», дедим. Баҳодиржон ҳозир 7 ёшда. Мактабга қатнамоқда. Ҳадемай ундан ҳам ўқитувчилари каттарсанг ким бўласан деб сўраша ажаб эмас. Билмадим у ушбу саволга қандай жавоб беради...

Яқинда таҳриратий топшириғи билан яна бир кун ҳарбий аскар бўлдим.

— КАТТАРСАНГ КИМ БУЛАСАН? — ДЕСАНТ Ё МАТРОС...

АСКАРЛАР ДАМ ОЛИШДА

Фақат бу гал илгаригидек хоржининг жангвор мото-ўқчилари қисмида эмас, балки Тошкент шаҳрида жойлашган ҳарбий-қурувчилар қисмида.

нинг ҳаваси келади. Ошхонадаги шариит оддий фуқароларникидан устун бўлса устундирки кам эмас. Совет армияси даврида бир стол

...Кўмондон иккаламиз ошхонадан чиқиб келаётганимизда қутилмаган, қизик воқеа юз берди. Бу нафақат менга, эҳтимол Совет армияси сафларида хизмат қилиб қайтган ҳар бир собиқ аскарга одатдагидан сал бошқачароқ, яъни тигиллироқ туйилиши мумкин. Бироқ... Қарама-қарши томондан бир гала аскарлар узун саф тортди ҳаммаси шахдам қадамлар билан қўшиқ айтиб келмоқда:

**Боққа кирдим бодом бор,
Чипра далли-далли.
Секин юринг, одам бор,
Чипра далли-далли.**

Уларнинг ордидан яна бир бошқа гуруҳи келмоқда:

**Икки хотин ош пиширар,
Ёр-ёр, ёронлар.
Ярмисини хом пиширар
Ёр-ёр, ёронлар.
Ичига пашша туширар,
Ёр-ёр, ёронлар.**

...

«БИЗ ҲАМ ДЕСАНТ БЎЛМОҚЧИ ЭДИК»

Ҳамма билади, ҳарбийлар ҳаётдан бирон нарса ёзиш осонмас. Уларда махфий сир деган тушунча бор. Худди шу тушунчани сен сўрамамлигинг, улар айтмаслиги шарт.

Майор Муҳиддин Сотқулов ушбу қисмга кўмондон этиб сайланганда аскарларимизнинг кунлик турмуши бутунлай тушкунлик гирдобиде эди. Хуллас эндигина 28 ёшни қоралаган майорнинг зиммасига савлати тоғларникидай, оғирлиги ерларникидай улкан хизматлар юкланди.

Айни кунда ушбу — ҳарбий қурувчилар қисмида Ўзбекистоннинг турли вилоятларидан келган бир неча юз аскар рўйхатда турибди. Янглишмасам уларнинг кўпчилиги қисми ўзбек. Қим қанча хизмат қилганлигидан қатъий назар юриш-туриши бир хил. Ётиш кеч соат 22 да, турши тонги 6 да. Шанба ва яшанба одатдагидек дам олинадиган кун. Ойлик маошларининг энг камы 750 сўм, энг кўпи 3 минг сўмдан 6 минг сўмгача. Аскарларга мавжуд шариитга қараб истаган пайтда ҳарбий таътил берилади. Фарзандларини кўришга келган ота-оналарни кўнгилдагидек кутиб олиш учун махсус меҳмонхона ишлаб турибди. Уларнинг илтимослари ҳам иложи борича ортиги билан қондирилмоқда. Кимдир ўғлини бу ротадан бошқасига ўтказишни сўрайди, бошқаси эса у қисмдан бу қисмга кўчиришни илтимос қилади. Хизмат муддати мамлакат қуроли кучлари қонунда кўрсатилганидек олий маълумотлиларга 1 йил. Урта махсус маълумотлилар учун эса 1,5 йил.

Янги кўмондоннинг ғайрати билан хизмат қилиш ҳарбий дастурларда кўрсатилганидек йўлга қўйилди. Оддий солдат ва сержантлар орасида ўзбек тилида бемалол сўзлашишга рухсат берилди. Ёш жангчиларнинг ҳарбий қасамдаи ҳам ўзбек тилида ўқиладиган бўлди.

Кўмондон билан қисм чегарасини айланарканмиз у киши йўлни катта хизматлар эвазига барпо қилинган иссиқхона томонга бошлади. Пиёз, помидор, лимон ва бошқа ҳар хил эканлар қаторма-қатор экилган. Парваришлар учун урта солдат беркирилган. Сўнгра қазармага ўтдик. Унинг деворларига совет армияси даврида фақатгина ҳарбий жангворликдан намуна бўладиган суратлардан бошқа нарса чизилмасди. Бу ерда эса аҳвол бутунлай бошқача. Икки томондан узунасига қараб кишининг бахридиллини очадиган гўзал табиат манзаралари дид билан аксланган. Сивёни мавзуда суҳбат ва учрашувлар ўтказиладиган махсус хонага кирган одам-

ҚИСМ КЎМОНДОНИ МАЙОР МУҲИДДИН СОТҚУЛОВ

атрофида 8 киши ўтирардик. Орамизда ким кўп хизмат қилган бўлса, ўша бошлаб беради тамадди қилишни. Ундан ортса қолганлар ҳам қорин тўйгазарди. Ортмаса лабини ялаб кетаверарди. Мен борган ҳарбий қурувчилар қисмида бундай гаплар йўқ. Ҳамма бир хил овқатланади. Бўшаган идишларни йиғиштириш ва топшириш ҳам ҳар кимнинг ўзидан талаб қилинади. Ичкарига кириладиган катта эшик ёнида хизмат қилаётган йигитларимизнинг кунлик овқатланиш меъёри ёзилган қалин қоғоз-осиғлик турибди. Қизиксиниб унга бошдан-оёқ кўз югуртириб чикдим:

**Оқ нон — 100 грамм
2-навли ундан тайёрланган нон — 10 грамм
Гуруч — 120 грамм
Макарон — 40 грамм
Гўшт — 175 гр
Маргарин ёки мол ёғи — 20 гр
Пахта ёғи — 20 гр
Сарё — 30 гр
Сут — 100 гр
Тухум ҳарфасига — 4 дона
Қанд — 70 гр
Туз — 20 гр
Чой — 1,2 гр
Укус — 2 гр
Мурч — 0,3 гр
Томат — 6 гр
Ҳўл мева, полиз маҳсулотлари — 900 гр
Кўк ўт — 40 гр**

Во-ажаб, турган жойимда симёғочдек қотиб қолдим. Қўшиқларни эшитиб юракдан отилиб чиққан самимий ва бетўхтов кулгидан ўзимни тўхтатиб туролмадим. Нақотки шуларнинг ҳаммаси кўз ўнгимда рўй бераётган бўлса дея ажабланардим. Рус армиясида фақатгина Ватанни улғуловчи, шиддаткор қўшиқларни айтиб ўрганган кишига бўлар биров фалатроқ қабул қилинар экан. Миллий қўшинларимизнинг кайфиятни кўтариб қалбларга соғинч ва мардлик хис-туйғуларини бахш этувчи бошқа айтимлари ҳам бор албатта. Уларнинг ичида менга таъсир қилгани шу бўлдики, қадимдан қолган аъналаримиз, урф-одатларимиз бугунга келиб ҳатто қўшинларимизнинг ҳаётига ҳам шакс-шубҳасиз кириб келибди.

Кечки пайт қисм бosh штаби олдиде ёши тахминан эллик беш олтишларга бориб қолган ҳарбиймас оддий киши пайдо бўлиб, кўмондонга мурожаат қилди:

— Уртоқ майор, чорасини ўйланг энди. Орқаларингиздан юрвераманими?

Ҳайрон бўлдим. Кўмондон узр сўраб, саф торган аскарлар томон кетди. Ҳалиги одам менга дардини ёрди:

— Шу қисмда хизмат қиладиган ўғлимдан 4 ойдирки на хаё бор, на хабар. Охири чидаёлмасдан, тинчлик-

(ДАВОМИ 7-БЕТДА).

(БОШИ 6-БЕТА)

микан дея йўлга чиқдим. Эрталаб етиб келгандим. Шундан буёғига тик оёқда турибман, туз тотмадим. Ичим куйиб кетди. Додимни эшитадиган, кумак берадиган киши йўқ. Ҳаммаси ўзини олиб қочади.

— Нима гап ўзи, ётиги билан тушунтирингчи?

— Утган йилнинг декабр ойида ўғлим бошлиқларидан таътил олиб кетган экан. Шундан буён дарағи йўқ. Зобитлар уни қаёққадир қочиб кетган дейишмоқда. Раҳбар бундай бепарқ бўлмайдида ахир. Хеч бўлмаса уйга хабар жўнатмайди...

Қисм аъзолари кечки йиғиндан сўнг овқатланишга жўнади. Биз кўмондон Сотқулов билан бошқалар эшитмайдиган оҳангда қочиб кетган аскар ва унинг отаси тўғрисида анча савол-жавоб қилдик.

— Унинг таътил вақти тугагач суриштирмадингизми?

— Нега суриштирмас эканман. Маҳаллий ҳарбий комиссариётига, ички ишлар бўлимига хабар жўнатдим. Жиноий излаштиришга буюрдим.

— Унинг отаси айтдики, уйига ҳеч қандай хабар бормаган?..

— Бир ками энди уларнинг уйига хат ёзишим қолганди...

— Аскарларнинг қочиб кетишига нималар сабаб бўлмоқда дейсиз?

— Йигитларимиз ниҳоятда бўшанг, сабр-тоқатсиз. Биласизми, мен кўмондонлик қилаётган мана шу қисмда тартиб-интизом бошқа жойларникидан икки, уч баробар устун. Ишонмасангиз хизмат қилаётганлардан сўраб кўринг. Уларнинг ҳаммаси хурсанд. Кўмондонлиқни бошлаганимга эндигина ярим йилга яқин вақт ўтди. Ҳали менинг кўл остидан ҳеч ким қочмаган. Солдатлар ўз роталарини тарк этган пайтларда мен бу жойда ишламасдим. Қисқаси укаларимиз, ота-оналаримиз миллий армия нима эканлигини ҳали тўлиқ тушуниб етмаган. Шунинг учун ноҳужа ҳаракатлар онда-сонда бўлсада учрамоқда.

Ҳа, ҳақиқатдан ҳам кўмондоннинг фикрига қўшилмаслиқнинг иложи йўқ. Гапнинг очиги ҳали халқимиз онгда ВАТАН тушунчаси унчалик шакланмаган кўринади. Ҳис-туйғу, мурувват, одоб-ахлоқ даражамиз ҳам

матлиги тўғрисидаги тиббиёт дафтарчалари ва уларни жиноий жавобгарликка тортиш ҳақида кўмондоннинг республика ҳарбий прокуратурасига жўнатган мактубларидан намуналар.

Қисмдан чиқиб уйимга қайтарканман, ярим хуш, ярим нохуш кайфиятга ўрғалиб қолгандек сезардим ўзимни. Ва яна қандайдир хаёллар билан миллий қўшинларимиз тўғрисида ичимда қалашиб ётган саволларга тўлиқ жавоб топгандек бўлдим. Илгари бошидаги кийими қулоқларига тегиб турадиган, бўйлари кўзимга бир қарич кўринадиган, кўчада лапанглаб юрадиган аскарларни кўрсам ғашим келиб энсам қотарди. Чунки уларни

дингми, қорнинг овқатга тўймайлтими? Ҳарбий интизом жонинга теғди-ми, уйингни, тупрогингни, қадрдонларингни соғиндингми? Эки қочиб кетишни катта қаҳрамонлик деб санадингми? Тўхта, йигитча, арзимаган баҳоналарни рўқач қилиб эркаклик номинга доғ туширма, биласан бу ном ҳаммага ҳам берилвермайди. Сен озод Ўзбекистон учун хизмат қилаётганингни, доимо эсда тут. ВАТАН беминнат хизматларингни унутмайди. Сенинг ишинг фақат мардикдан иборатдир. Тушундингми? Агар юртни, тупроқни, оналарнинг муҳаббати-ю, оталарнинг бесас, илтижолли қарашларини ҳимоя қилишдан бош торсанг сени ҳеч ким

«БИЗ ҲАМ ДЕСАНТ БЎЛМОҚЧИ ЭДИК»

феъллимизга яраша. Ваҳима эмасу, кейинги пайтда армия деса кўпчилиқнинг афти бужмайиб, энсаси қотади-ган бўлиб қолган. Қайси йигитдан, қайси бир ота-онадан сўраманг, масалани фақат ўз фойдасига ҳал қилишга, бирор баҳона билан ВАТАН хизматидан ўзини четга тортишга ҳаракат қилади. Уларнинг назарида ҳарбий қисмларимизда бугун ҳам худди илгаригидай ўрис ва бошқа миллатлар ҳукмрондек. Аслида аҳвол бутунлай бўлмасада, ҳар ҳолда 80—85 фоизга ўзгарган-ку.

Қисмда кун бўйи аскарлар билан бирига бўлдим. Узоқ-узоқ суҳбатлашдим. Энг қизиқарлиси, шу бўлдики, уларнинг бирор нарсадан ноглиганини эшитмадим. Айтишларига қараганда, кўмондон Сотқулов аскарларнинг имкониятига, шарт-шароитига қараб иш қиладиганлардан. Барча-барча солдатлар у кишидан хурсанд. Суҳбатдошларим ўринларига ётган якка ўзим казарма охиридаги чиройли қилиб безаб кўйилган хоналардан бирига кирдим. Бурчақдаги катта стол устида қанақадир ҳужжатлар қатлами турарди. Бирини қўлимга олиб ўқидим. Қисмдан кейинги икки ил ичида ихтиёрий қочиб кетганларнинг сало-

биз ҳаммамиз шу пайтгача собиқ «Совет Армияси жангчилари» деб кўярдик истехзо билан. Аслида янглишибиз, хато қилибмиз. Уша жангчи, ўша навқирон йигитлар ўзимизнинг суянч тоғларимиз, ўзимизнинг мардонвор ҳимоячиларимиз эканлигини энди-энди ҳис қила бошладим...

ЙИГИТЛАРГА ДАРДЛИ МАКТУБ

Эй, йигит, Ҳой, ҳарбий хизматдан қочишга шайланаётган аскар. Бир зум шошма. Нима иш қилаётганлигингни, қандай жиноятга қўл ураётганлигингни ўзинг биласанми, йўлаб кўрддингми, ушбу халқимиздан эртга ва ёки индинга пушаймон қилмайсанми? Нима учун бундай қалтис юмушга бел боғладинг. Қийалдингми, зерик-

йигит деб айтолмайди. Йигит бўлатуриб йигитчиликнинг қисматларига чидамасанг қандай одам бўлдинг?!

Катта аханг армиядан келганда отанг битта кўчқорни сўйиб элга қандай катта солдат тўй қилиб берганди, салгина чидасанг, бардош-лироқ бўлсанг сенга ҳам худди шундай тўй ато қилинажак. Агар билсанг биз ўзбекларда битта қимматли удум бор. Кимдир ўғлини уйлаб қўйиш ниҳоятда бировнинг қизига яхши ниҳтлар билан совчи юборадиган бўлса қиз томон дастлаб йигит тушмагуннинг армияга борган-борган-ганлигини суриштиради. Қачондир сен ҳам уйлансан. Ушбу саволга ўзинг ёллаган совчилар нима деб жавоб бериши наҳотки сени қийна-маса...

НОРМУРОД МУСОМОВ

ТАҲРИРИЯТДАН: Ушбу мақолани тайёрлашда муҳбиримизга яқиндан кўмаклашганлиги учун Ўзбекистон Мудофаа вазирлигининг барча зобитларига, шунингдек ҳарбий қурилиш бошқармасининг бошлиғи полковник Аллон Сеевга, бош муҳандис полковник Баҳодир Аҳмедовга ҳамда ҳарбий қурилиш қисмининг командири майор Муҳиддин Сотқуловларга таҳририят меҳнат жамоаси ва муштарийларимиз номидан миннатдорлик билдирамыз.

ЎЛИМГА ЧОРА ТОПИБ...

Учраган одамдан «Дифтерия нима?» деб сурангчи, нима дейишаркин. Билмаймиз, дейишлари аниқ. Табобат ходимларининг кўпчилиги ҳам ўлтоқ-чўлтоқ жавоб беришади. Қария момо, боболардан «Хўрозак қандай касаллик бўлган?» деб сўрасангиз, улар «Худого минг қатла шуқурки, ҳозир хўрозак йўқ. Илгарилари кўп бўларди. Бола бечоралар хўрозга ўхшаб қичқириб-қичқириб, нафаси қисилиб ўлиб қолишарди. Улаётган боланинг юзига қараш даҳшат эди. Чунки улар роса жон азобида қийна-лишарди» деб жавоб беришлари аниқ. Фанда дифтерия деб юритиладиган касаллик юртимизда «Хўрозак» деб аталган.

Ярим кеча. Эмил Адолф Беринг ўз кабинетида хаёл суриб ўтирарди. Бундан бир йил олдин шогирди, Шибасабуро Китасато иккови дифтерия кўзготувчисининг стерилланган экмаси ҳайвонлар тери остига юборилса, улар қонида шу кўзготувчи ишлаб чиқарган захарга қарши зидди-захар (антитоксин) пайдо бўлишини аниқлашди. Наҳотки! Наҳотки дифтериядек даҳшатли касалликка малҳам топган бўлсам, дея қувониб кетганди ўшанда. Эмил Беринг тажриба натижаси маълум бўлгач, кўзларида

қувонч ва ҳаяжон ёши билан эмлаш усулини кашф қилган Эдуард Женнер ва уни яна ҳам такомиллаштирган Луи Пастер расмларига тиз чўкканча таъзим қилган эди.

Шундоққина кўл етар тоқчада териб қўйилган шиша ампулалар. Улар ичида дифтерияга қарши зардоб. От зардобидан тайёрланган. Эмил Беринг уларга алоҳида меҳр билан тикилди ва кўли билан авайлаб силаб кўйди.

Шу пайт эшик тақиллади. Рухсат ҳам кутиб ўтирмай, Шибасабуро Китасато кириб келди.

— Устоз, ҳовлиқиб гап бошлади Шибасабуро,— Адолфнинг (Адолф Шибасабуронинг дўсти) ўғли ўлапти! Бўғилиб ўлапти. Ердан бериш зарур... — Ҳовлиқма Китасато,— деди ўр-нидан туриб Беринг,— нима билан ёрдан берасан?! Қандай қилиб?..

— Мана булар билан,— кўли билан ампулаларни кўрсатди Китасато.

— Улар ҳали одамда синалмаган. Кейин мен уларнинг 100 фоиз зарарсиз эканлигига кафолат бера олмайман. Суд залида айбдор бўлиб ўтиришни ҳам хоҳламайман.

— Устоз! Шарқда ажойиб мақол бор. «Уйчининг ўйи битгунча, тавақкалчининг тўйи битар». Келинг, йўқ

деманг. Жавобгарликни ўз бўйнимга оламан.

Эмил Беринг бир пас ўйланиб турди-да, сўнгга рухсат берди. Зардоб болага қўйилди. Бир неча соатдан кейин чириллаб, хириллаб, ҳуштакимон нафас олаётган боланинг нафас олиши осонлашиб, у кўзини очди. Бу дифтерияга қарши зардоб ёрдамида ўлим тўшагидан қутқариб қолинган биринчи ҳодиса эди.

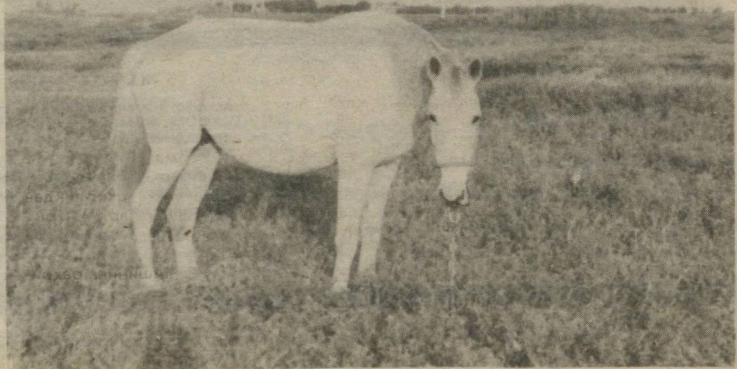
Мана шу воқеадан кейин ушбу усул бутун дунёга тарқалди. Дифтериядан ўлим 7 баравар камайди.

Эмил Адолф Берингнинг текшириш натижалари нафақат дифтерия устидан қозонилган катта ғалаба бўлди,

балки табобатда тамоман янги кашфиёт ҳам эди. Мана шу кашфиёт иммунология фанининг ривожланишига кучли туртки, Эмил Беринг номи эса бутун дунёга машҳур бўлди. Бунинг тан олинishi сифатида 30 октябр 1901 йилда дунёда биринчи бўлиб, унга Нобел мукофоти берилди.

Қарорда шундай дейилган эди: «Шу йилнинг физиология ва медицина бўйича Нобел мукофоти серотерапия бўйича қилган ишлари, энг аввало дифтерияга қарши курашда ундан фойдаланганлиги учун Эмил фон Берингга берилсин».

Тайёрловчи Жуманазар БЕКНАЗАР

Суратчи: Ҳ. САИД

«ДУТОРЧИ ҚИЗЛАР» — ЯГОНА АНСАМБИЛ

Домла билан ҳол сўрашганимизча қизлар бизга чой келтириб, қўшиқ ҳам бошлади. «Дуторчи қизлар»нинг «ҳали ҳеч ким эшитмаган» қўшиқларини тингларканман, беихтиёр эртақларда ёзилган базму жамшидлар ҳаёлимдан ўтди.

«Дуторчи қизлар»нинг қўшиқларини доимо эшитиб борамиз, хиргойи ҳам қилиб юрамиз. Аммо, очиги ансамбил ҳақида тўлароқ маълумотга эга эмасмиз. Ғанижон Тошматовнинг ибораси билан айтганда «йигирма тўққиз яримта қоракўз» билан қилган суҳбатимиз газетхонларнинг қизиқишини жиндек бўлсада қондирар деган умидда қогозга туширилди.

— Ансамбилга қандай қилиб келиб қолгансизлар! Умуман бу ерда ишлаётганлар махсус танлов асосида ишга олинмади ёки!..

— 1974 йилда ҳамма жойларга эълонлар тарқатилиб, «Дуторчи қизлар» ансамблининг ташкил этилиши маълум қилинган эди. Баъзиларимизни домла (Ғанижон Тошматов)нинг ўзлари таклиф этганлар. Танишлардан эшитиб, эълонни ўқиб келганлар ҳам бор. Лекин барчамиз танловдан ўтгач, ишга қабул қилинганмиз.

— Ансамбил қўшиқларини ким танлайди!

— Янги ташкил этилган пайтда домланинг ўзлари танлардилар. Кимнинг томига қор тўша, ўзи курайдиганларидек, ўз ичимиздан Замира Раҳматуллаева, Озода Мадраҳимова-лар бастакорлик сирларини ўрганиш-япти. Энди қўшиқларни кўпчилик бўлиб танлаймиз.

— Турмуш ўртоқларингизни ҳам санъаткор дейишди, шу тўғрими!

— Йўқ, санъаткорлари уч-тўртта, холос. «Дуторчи қизлар»ни оилавий йиғадиغان бўлсак, ҳамма соҳадан бор. Шофёрдан самолётсозгача.

— Куёвларингиз ҳам ўзларингиз каби бир-бири билан яхши таниш бўлишса керак!

— Ҳаммаси эмас. Иш, ташвиш деганларидек, оилавий бўлиб йиғилишимиз мушкулроқ.

— Ижро этилаётган ашулалардаги рақсларни ким саҳналаштиради!

— Рақсларни асосан домлаимизнинг

ўзлари саҳналаштирадилар. У кишининг «биров ўламан деб қўшиқ айтганда, сен тиржайиб куйдирмагин» деган гаплари раққосларимизнинг кулоқларига кўрғошиндек куйилган. Шунинг учун ижро этилаётган рақсларда қўшиқнинг руҳига, маъносига асосий эътибор берилади.

— Бошқа хонанда-ю ансамбилларга қараганда «Дуторчи қизлар» катта-катта залларда камдан-кам концерт намойиш қилади, бунга нима сабаб! Еки томошабинларнинг кам келишидан кўрқасизларми!

— Бу энди бизга боғлиқ бўлмаган нарса. Ансамбил концерт бериши мумкин, зал ҳам тўлади. Бунга ишончимиз комил. Аммо томошабин билан ҳам ҳисоблашшга мажбур-миз. Улар сизнинг санъатингиздан, ўзингиздан завқ олиш учун концертга киради. Ансамбилда эса ташкил этилгандан тўғрисида уч-тўрт хил либос бор, холос. Хоҳлайсизми, йўқми санъаткорнинг томошабинга таъсири кийимга ҳам боғлиқ.

— Қўшиқларингизда асосан халқ миллий санъатига эътибор берилди. Бирок, замонавийлик сари кам интилаётганга ўхшайсизлар...

— Тўғри, одамлар ўн-ўн беш йил олдин битта доира ва дутор билан ҳам мазза қилиб қўшиқ эшитишарди. Овоз кучайтиргичларга уланган электр чолғу асбоблари кўпчиликнинг кулогини битирган чоғи, майин куйларни кўп ҳам эшитаверишмайди. Бунга ким айбдор? Маълум маънода

томошабинларни ҳам қўшиқ эшитишга тайёрлашимиз керакдир?..

Кўпчилик орқада қолгансизлар деб танқид қилишни яхши кўради лекин танқидчи таклиф ҳам киритмоғи лозим. Агар ансамбилга электр чолғу асбобларини киритиш маъқул бўлса, номимизни ҳам ўзгартиришимиз керак-ку?..

— Салкам йигирма йилдан буён қўшиқ айтсизлар-у, муҳлисларингиз бирорта ҳам овоз ёзиш студиясида кассетларингизни учратмаган. Ёки ортинча шов-шув бўлишга иштиёқ йўқми!

— Бу нарсани ўйлаб кўрмаган эканмиз. Яна бу иш фақат биз орқали ҳал бўлмайди. Ансамбилга ҳеч қандай моддий фойда ҳам келтирмайди, фойда кўрувчилар эса анчагина. Бизнинг 300 дан зиёд қўшиғимиз бор. Худо хоҳласа, яқин ўртада бу масала ҳал бўлар.

— Сизларда штат қисқариш ёки ишдан ҳайдалниш ҳоллари ҳам бўлганми!

— Йўқ, ҳеч ким ишдан ҳайдал-

— Замира Суюновани. У киши нафақат санъаткор, шахс сифатида ҳам таҳсинга лойиқ, ҳавас қилса арзийдиган аёл.

— Тадқиқотчиларнинг аниқлашича, шарқ муסיқиси таъсирида эмизикли аёлнинг сути кўпаяр экан. Сизлар доимо мусиқа билан ишлайсизлар. Тадқиқотчилар қанчалик ҳақ!

— Мутлақо ҳақ! Кўпчилигимизнинг боламиз бор. Шарқона мусиқадаги майинлик асабларни бўшатириб яхши дам олдирди. Хуш кайфиятли эмизикли аёлларнинг сути кўпайиши табиийдир.

— Оилада ҳам мусиқа чалиб, ашула айтиб турасизларми!

— Албатта. Домла фақат ансамбилда эмас, уй юмушларини бажараётганда ҳам хиргойи қилиб юринлар деб кўп қайтардилар. Биздаги бу «касалик» уйдагиларга ҳам юққан. Янги қўшиғимизни оиладагилар биз билан баробар ўрганиб бўлишади.

— Саволим бироз галатироқ туюлиши мумкин. Аёлни оиласига қайтариш керак деган гап кўп айтиляпти. Қай бирингиз ишингиздан воз кечиб, ўзингизни оилага бағишлашингиз мумкин!

— Бу энди иложсиз нарса...

Суҳбатимизга «қизларнинг ичиди юравериб кап-катта кампирга айланган», «дуторчи қизларнинг ҳам отаси ҳам энаси» Ғанижон ака Тошматов ҳам қўшилдилар.

— Домла, бугунги ўзбек қўшиқчилигига сизнинг мўносатингиз!

— Мен ўрис ихтирочиси Поповни доимо гўрнинг нурларга тўлсин деб алқайман. Шу одам агар радиони ўчирилмайдиган қилиб яратганда озмунча одамнинг уволига қоларди! Шунинг учун кўп қўшиқларни бошланмасиданоқ ўчириб қўяман. Маромига етказилган классик қўшиқларни эса мазза қилиб эшитаман.

— Санъатда «суяғи қотган» одам сифатида «Дуторчи қизлар»дан бир қадам четга чиқиб, уларни қандай баҳолай оласиз!

— «Дуторчи қизлар»да мамлакатимизнинг олд қўшиқчилари йиғилган. Фикримча, хотин-қизлар ансамбли аъзоларининг нафақат санъати, балки маданияти, ўзини тутта билиши ҳам юқори даражада бўлиши керак. 1935 йил Юнус Ражабий ва Лутфихоним Саримсоқова раҳбарлигида «Дуторчи қизлар» ташкил этилган эди. 80-йилларда Тожикистонда ҳам шундай ансамбил тузилган. Аммо улар узоқ яшамасди. Шу уринишлар ҳам бизга сабоқ бўлиши керак.

Бу ерда ўқимасдан профессионал бўлган санъаткорлар бор. Хуллас улардан умидим катта.

маган, лекин штат қисқариши бор. Сафимиз 35-40 тага етганди. Мана қолганимиз — 29 яримта.

— Кечирасизлар, одам қанақасига яримта!..

— Йўқ, одам яримта эмас (қизлар кулишди), бир қизимиз ярим штатга ишга олинган.

— Ансамбил бўлиб тўйларга ҳам бориб турасизларми!

— Йўқ, ансамбил бўлиб тўйга бормаманми. Хоҳловчилар, танишларининг қиз ўтиришлари, кичик-кичик тўйларга бориб, фақат хотин қизларга хизмат қилиб туришади.

— Санъаткорларнинг кўп вақти гастролларда ўтади. Бу турмушингизга таъсир қилмайдими!

— Албатта, таъсир қилади. Уйдагиларнинг хизматини вақтида бажара олмаймиз. Аммо улар бизни тушунишди, шунисига шукр қиламиз.

— Кўпчилигингиз якнахон сифатида ҳам саҳнага чиқасизлар. Бу нима, ансамбилдан қониқмасликми!

— Йўқ, буни ундай тушунмаслик керак. Агар санъаткор ўз устида ишлаб, санъатининг янги қирраларини ҳам очётган экан, нимаси ёмон? Бу ансамбил учун ҳам фойдали.

— Замира опа, [З. Раҳматуллаева], шахсан сиз ансамблингизнинг энг маҳоратли аъзоси деб кимни тан оласиз!

Биз узоқ суҳбатлашдик. Гарчи, ансамбил муаммоларини ҳал қилмаган бўлсакда, ҳол сўраш муаммо бўлган бир пайтда уларнинг қўнглини кўтарсизга ҳаракат қилдик. Бу ердан кўнглим бир дунё фахрга тўлиб қайтди. Ҳаётини санъат билан чамбарнас боғлаган қизларга янада меҳрим ортди. Мамлакатимизда танҳо «Дуторчи қизлар» ансамблининг борлиги—бизнинг бахтимиз, миллатимиз, юртимиз фахри.

Биз уларнинг санъатини асраб-авайламоғимиз, қадрига етмоғимиз кераклигини чуқур ҳис этдим. Зеро, улар йиллар синовидан ўта олган, тамошабинлар кўнглини забт этиб, ўзбек миллий санъатини юксакликларга қўтарайётган ягона «Дуторчи қизлар»дир.

Ботир ЭРНАЗАР

Бош муҳаррир:

Абдуҳошим ИРИСБОЙ

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

Қулман ОЧИЛ, Жуманазар БЕКНАЗАР, Дадаҳон ЕҚУБОВ, Фарҳод РУЗИЕВ, Мухаббат ИБОВА, Юсуф ЗИЕД [бош муҳаррир ўринбосари], Ботир ЭРНАЗАР [масъул котиб]

ЖАМОАТЧИЛИК КЕНГАШИ:

Бахтёр ЭГАМБЕРДИЕВ, Қувондиқ БЕРДИЕВ, Рўзминат САФОВ, Абсалоом УСАНОВ, Эрол ЎЗБЕК, Аскар АЛЛАБЕРДИЕВ, Абдуҷулталиб РИЗОҶУЛОВ, Меъли ЙУЛДОШЕВ.

Газетамиз ҳомийлари — Тошкентдаги СЭВИЖ тижорат жамияти, Ғаллаорол туманидаги «Ғаллаорол», Муборак туманидаги «Житой» давлат ҳўжалиги, Сирдарё «Оқ опти» дон маҳсулотлари корхонаси

Таҳририят келган хатларга эъза жавоб қайтармайди. Шунингдек, фуқаролар билан ташкилотлар ўртасида воситачилик ҳам қилмайди. Газетамиздан олинган маълумотлар «Оила ва жамият»дан деб кўрсатилиши шарт.

МАНЗИЛИМИЗ:

700029, Намойишлар хибони, 1-бино. Телефон: 39-43-95.

Азиз АБДУВАЛИ навбатчилик қилди

Обуна индекси 64654. Рўйхатга олиш № 000080. Буюртма № Г-141. 46.898 нусxada чоп этилди. Офсет усулида босилди, формати А-3, ҳажми 2 босма табоқ.